

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum liceat aliquod vendere plus, quàm valeat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

tes peccati, quae distinguatur a rapina, vel furto dubium occurrit, unde distinctione habet specificam a furto, fraudulencia in venditione, & emptione. Et est rō dubii, tum quia huius acceptio aut fit sciente dno inuito, aut nō. Si sciente, nō est fraudulencia, sed rapina. Si nesciente, est furtum, quod est occulta rei alienae acceptio. tū quia si-

alias enim commutationes uoluntarias, non inuenitur aliqua species peccati, quae distinguatur a rapina, uel furto.

Circa primū quaruntur qua- tuor.

¶ Primo, De iniusta venditione, ex parte pretii, utrum liceat aliquid vendere plus, quā ualeat.

¶ Secundo, De iniusta venditione ex parte rei uenditae.

¶ Tertio, Vtrum venditor teneatur dicere vitium rei uenditae.

¶ Quarto, Vtrum licitum sit aliquid negociando plus uendere, quā emptum sit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum licite aliquis possit uendere rem plus, quā ualeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt, quod aliquis licite possit vendere rem plus, quā ualeat. In sum. n. in commutationibus humanae uitae secundū leges civiles determinatur, sed in casu licitum est emptori, & uenditori, ut se inuicem decipiant: quod quidem fit, inquantū uenditor plus uendit rē quā ualeat, emptor aut minus, quā ualeat, ergo licitū est, quod aliquis uendat rem plus quā ualeat.

¶ 2. Prat. Illud quod est omnibus commune, uidetur esse naturale, & non esse peccatum: sed sicut Aug. refert 13. de Trididitū cuiusdā Mimi fuit ab oib' acceptatum, Vili uultis emere, & care uendere: cui etiā consonat, quod dicitur Prouer. 20. Malum est, malū est, dicit om-

nis emptor, & cū recesserit, gloria tur, ergo licitū est aliqd carius vendere, & uilius emere, quā ualeat. ¶ 3. Prate. Non ut esse illicitum, si ex cōuentione agatur id, quod fieri debet ex debito honestatis: sed scū dū Philo. in 8. Ethic. in amicitia utilis recompenatio fieri debet sū uilitatem, quā cōsecutus est ille, q' beneficiū suscepit, quae quidē quādoq' ex cedit ualorē rei datae: sicut contingit cum aliquis multum realiquo indiget uel ad periculum euitandū, uel ad aliquod cōmodum cōsequēdum: ergo licet in cōtractu emptionis, & uenditionis aliquid dare p' maiori pretio, quā ualeat.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 7. Omnia quaecūq' uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis: sed null' uult sibi rē uēdi cari' q' ualeat: rē nullus debet alteri uēdere rē cari' q' ualeat. RESPON. Dicendū, q' fraudē adhibere ad hoc, q' aliquid plus iusto pretio uēdat, omnino peccatū est, inquantū aliquis decipit proximū in dānum ipsius. Unde & Tullius dicit in lib. 2. de Offic. Tollēdū est igit in rebus cōtrahēdis omne mendaciū: non licitatur uenditor, nec qui cōtra le licitetur, emptor apponet. Si autē frās deficiat, tunc de emptione, & uenditione dupliciter loqui possumus. Vno modo secundū se, & secundum hoc emptio, & uenditio ut esse introducta pro communi utilitate utriusq', dū scilicet unus indiget re alterius, &

tabilis pretii respectu pretii communitate reuertitur. Pannus ille à mercatoribus communitate uenditur, qui uero offero, & quero emptorem, non magis q' hi dare plus, quā ualeat, & sic uendere: pro quo magis quā communitate ualeat emittitur quibus appropinquat, quā communitate ualeat emittitur, sed propter ignorantiam patiente, non est rapina: quia non est uolentia ibi, nec furtum, quia fit sciente, & uolente, quodammodo dno: sed est speciale vitium, de quo nunc tractamus. Acceptio uero, quae fit ignorante parte, non est furtum, sed claudit in se fraudem participatam, & rēdit non ad inferendā passionē simpliciter ut furtiua, sed passionem quodammodo proueniētem a patiente, ut praedictum est.

¶ Ad finē dī, q' appellacione furti, & rapinae in proposito intelligi possunt omnia enumerata uicia: quia auctor intendit, q' p' alias commutationes uoluntarias non oportet de aliquo alio uicio tractare, sed sufficit tractare de enumeratis. Constat autem ex litera, q' iam enumerauerat fraudulenciam, & uisuram: unde sicut quae tractatum est de furto, non oportet per alias commutationes species iter tractare de furto interueniente in illis, ut si quis fures pignus aut depositū: ita quia tractandū est de fraudulencia in praecipua sua materia, i. emptione, & uenditione, non est opus tractare de illa interueniente in pignoribus, aut depositis. Non intendit ergo auctor, q' in aliis commutationibus uoluntariis fraudulencia sit furtum, aut rapina: in emptionibus uero, & uenditionibus sit speciale uicium, sed q' per alias commutationes uoluntarias non est tractandū de aliquo speciali uicio: quia in his duobus, i. fraudulencia, & uisura adiunctis superius tractatis, scilicet furto, &c. non restat ali-

qua uiti species tractanda in commutationibus uoluntariis.

Supor questionis septuaginta similes...

IN 21. r. q. 77. dubium occurrit, An iniuria propter communitatem uendi solet absolute in tali loco...

nis emptor, & cū recesserit, gloria tur, ergo licitū est aliqd carius vendere, & uilius emere, quā ualeat.

¶ 3. Prate. Non ut esse illicitum, si ex cōuentione agatur id, quod fieri debet ex debito honestatis: sed scū dū Philo. in 8. Ethic. in amicitia utilis recompenatio fieri debet sū uilitatem, quā cōsecutus est ille, q' beneficiū suscepit, quae quidē quādoq' ex cedit ualorē rei datae: sicut contingit cum aliquis multum realiquo indiget uel ad periculum euitandū, uel ad aliquod cōmodum cōsequēdum: ergo licet in cōtractu emptionis, & uenditionis aliquid dare p' maiori pretio, quā ualeat.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 7. Omnia quaecūq' uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis: sed null' uult sibi rē uēdi cari' q' ualeat: rē nullus debet alteri uēdere rē cari' q' ualeat.

RESPON. Dicendū, q' fraudē adhibere ad hoc, q' aliquid plus iusto pretio uēdat, omnino peccatū est, inquantū aliquis decipit proximū in dānum ipsius. Unde & Tullius dicit in lib. 2. de Offic. Tollēdū est igit in rebus cōtrahēdis omne mendaciū: non licitatur uenditor, nec qui cōtra le licitetur, emptor apponet. Si autē frās deficiat, tunc de emptione, & uenditione dupliciter loqui possumus. Vno modo secundū se, & secundum hoc emptio, & uenditio ut esse introducta pro communi utilitate utriusq', dū scilicet unus indiget re alterius, &

tabilis pretii respectu pretii communitate reuertitur. Pannus ille à mercatoribus communitate uenditur, qui uero offero, & quero emptorem, non magis q' hi dare plus, quā ualeat, & sic uendere: pro quo magis quā communitate ualeat emittitur quibus appropinquat, quā communitate ualeat emittitur, sed propter ignorantiam patiente, non est rapina: quia non est uolentia ibi, nec furtum, quia fit sciente, & uolente, quodammodo dno: sed est speciale vitium, de quo nunc tractamus. Acceptio uero, quae fit ignorante parte, non est furtum, sed claudit in se fraudem participatam, & rēdit non ad inferendā passionē simpliciter ut furtiua, sed passionem quodammodo proueniētem a patiente, ut praedictum est.

¶ Ad finē dī, q' appellacione furti, & rapinae in proposito intelligi possunt omnia enumerata uicia: quia auctor intendit, q' p' alias commutationes uoluntarias non oportet de aliquo alio uicio tractare, sed sufficit tractare de enumeratis. Constat autem ex litera, q' iam enumerauerat fraudulenciam, & uisuram: unde sicut quae tractatum est de furto, non oportet per alias commutationes species iter tractare de furto interueniente in illis, ut si quis fures pignus aut depositū: ita quia tractandū est de fraudulencia in praecipua sua materia, i. emptione, & uenditione, non est opus tractare de illa interueniente in pignoribus, aut depositis. Non intendit ergo auctor, q' in aliis commutationibus uoluntariis fraudulencia sit furtum, aut rapina: in emptionibus uero, & uenditionibus sit speciale uicium, sed q' per alias commutationes uoluntarias non est tractandū de aliquo speciali uicio: quia in his duobus, i. fraudulencia, & uisura adiunctis superius tractatis, scilicet furto, &c. non restat ali-

qua uiti species tractanda in commutationibus uoluntariis.

4. di. 19. q. 2. artic. 1. q. 1. cor. Et quo. 3. arti. 2. cor. & 10.

Lib. 19. ca. 3. paulo a pri. 202-3.

siue per accidens, puta donationem admittam, dicendo, qd venditor per limitur donare, & huiusmodi, tum quia hoc non est verum, sicut nec in usurariis sine necessitate aliqua quis accipiat mutuum sub yura, praesumitur donare: tum quia iustus quatuor non donum in emptioibus, & venditionibus. Et hoc bene nota, de illis dicitur...

conuersio, sicut patet per Philosophum in 1. Polit. * Quod autem pro communi ytilitate inducitur, est non debet esse magis in grana me vnus, quam alterius: & ideo debet secundum equalitatem rei inter eos contra tractum institui. Quatitas autem rei, quae in vsum hominis venit, mensuratur secundum pretium datum, ad quod est inuentum nummima, vt dicitur in 5. Ethic. * Et ideo si pretium, vel excedat quantitatem valoris rei, vel conuerso, res excedat pretium, tollitur iustitia equalitas: & ideo carius vendere, vel vilius emere, quam valeat, est secundum se iniustum, & illicitum. Alio modo possumus loqui de emptione & venditione, secundum quod per accidens credit in vtilitate vnus, & detrimentum alterius, puta, cum aliquis multum indiget habere rem aliquam, & alius laditur, si ea careat. Et in tali casu iustum pretium erit, vt non solum respiciatur ad rem, quae venditur, sed ad damnum, quod venditor ex venditione incurrit. Et sic licite poterit aliquis vendi plus, quam valeat secundum se, quamuis non vendatur plus, quam valeat habentem. Si vero aliquis multum inuictur ex re alterius, quam accepit, ille vero qui vendit, non damnificatur caendo re illa, non debet eam superuendere: quia utilitas, quae al-

ter acere scit, non est ex venditione, sed ex conditione emetis. Nullus autem debet vendere alteri, quod non est suum, licet possit ei vendere damnum, quod patitur: ille tamen, qui ex re alterius accepta multum inuatur, potest propria sponte aliquid uedenti supererogare, quod pertinet ad eius honestatem. AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut supra dictum est: Lex humana populo datur, in quo sunt multi a uirtute deficientes, non autem datur solum uirtuosis. Et ideo lex humana non potuit prohibere quicquid est contra uirtutem: sed ei sufficit, ut prohibeat ea, quae destruant hominum conuictum: alia uero habeat quasi licita, non quia ea approbet, sed quia ea non punit. Sic ergo habet quasi licitum poenam non inducens, si absque fraude uenditor rem suam superuendat, aut emptor uilius emat, nisi sit nimius excessus: quia tunc etiam lex humana cogit ad restituendum, puta si aliquis sit deceptus ultra dimidiam iusti pretij quantitatem. Sed lex diuina nihil impunitum relinquit, quod sit uirtuti contraarium: unde secundum diuinam legem illicitum reputatur, si in emptione, & uenditione non sit equalitas iustitiae obseruata. Et tenetur ille qui plus habet, recompensare ei, qui damnificatus est,...

Quia igitur pecunia emptorum nunc rationabilis causa est notabilis diminutionis pretij a pretio communi expectantem emptores. ideo iustum pretium censendum est id, quod iustis nunc potest facta promulgari: one rei, uenalis, pe oculia uedino fit causa peruria emptorum, quamuis sit notabiliter minus, quam pretium, quod communitur currit apud expectantes emptores. Et licet hoc ex dicta ratione ostensa clarum uideatur, manifestatur tamen ex conuictum acciditibus reputatis iustis. Videmus, quod post bella, & deualtas vrbes, haberes domos, nec potentes expectare emptores, qui copiosius rebus, & resecta vrbe erunt, uendunt pro mille domos ualentes quatuor milia, si calus hic non esset. Et iustum pretium di mille: quia hodie non inuenit emptorem, qui emat plus, nisi a mercatoribus in sine mundinarum, quia nolit expectare futuros emptores post mundinas emuntur educta merces multo uilius, quam illis diebus communiter ualebant. Et hinc cessantibus fraudibus, & coactione, si per penuria emptorum nunc uenditur, quantum inuenitur ab emptoribus nunc, & coiter seitur re tale esse uenalem nunc, iusto pretio uedunt, & emit quacunquae ex causa quis uedat, quantum tunc que expectantes craftinu emptore communter longe plus uendunt.

Et si obiciatur, quod paucitas emptorum oritur ex hoc, quod homines estimant huiusmodi emptioem esse iniustam. Respondetur primo, quod hoc non constat. Secundo, quod stultorum infinitus est numerus, & pauci sunt adeo timorati: unde non uideatur causa ista probabilis. Tertio, quod apparet manifeste in substantatione, etiam sine curia auctoritate, non deesse emptores. Videtur autem probabilis ratio defectus emptorum: quia pauci sunt qui egeant tunc re illa, & habeant tunc paratam pecuniam ad emendum haec. Et haec de secundo. Quod ad tertium scito, quod ex hac conclusione, iustum pretium rei est illud, quod nunc potest inueniri ab emptoribus, praesupposita communi notitia, & remota omni fraude, & coactione, &c. soluantur multae quaestiones. scilicet de ementibus ab vltro offerentibus, siue subastando intercedente, aut non intercedente curia: & de ementibus ab his, qui recedere uolunt, nec amplius ibi expectare: vel ab his, qui necessitate ducti expectare nequeunt emptores, & alia huiusmodi, &c. Apparet quoque, ex hac eadem radice, quod facientes monopolium, vt pretium, prout uolunt, imponant, iniustissimi sunt: quoniam cogunt ex hac homines plus soluere, quam communiter uenderetur, si huiusmodi monopolium non esset, sicut coguntur soluere yuras egentes pecuniis, & non inuenientes mutuum sine yura: unde tenentur ad restitutionem totius summae ex e lentis pretium quoua ualeret, si non esset huiusmodi monopolium. Tenentur autem restituere his, a quibus extorsuerunt: nec solum ipsi tenentur restituere, sed domini concedetes hoc, & reliqui, qui sunt causa huiusmodi iniustae acceptiois. Ad rationem autem in oppositum, scilicet quia huiusmodi ueditio ex indigentia non est uoluntaria simpliciter, sed semiuolenta, sicut projectio mercium in mare. Respondetur, quod licet huiusmodi ueditio habeat aliquid admittum de inuoluntario quo ad causam uenditionis, est tamen simpliciter, & absolute uoluntaria. Regulare autem est, quod si iusto pretio res uenditur, nihil nocet...

Secunda Secundae S. Thomae. Z 3 cont.

1. 2. q. 96. artic. 2.

commutationi, qm̄ in causam inuoluntaria fit venditio, vt patet in eo, qui necessitate indigentia ductus, vendit a prouis habitum agrum, iusto in pretio, & similibus: vnde si iustum est pretium; quod diximus, nihil obstat huiusmodi admittio voluntarij, &c.

In eodem articulo dubium occurrit quia vendere aliquid, puta agrum, vel domum cum pacto de retrovendendo, & etiā cū pacto, q̄ interim, q̄ retrovendatur, locet ipsi etiā primo venditori, est licitum, vt cōmunis obseruatia testatur, si sint iusta pretia. Et tñ conlitas, q̄ in hoc casu res venditur plus, quā valeat: quia si valet mille, venditur pro mille, & p̄ obligatione ad retrovendendū, quā obligationem coltat esse estimabilem pecunia, non minus, q̄ obligationem ad renunciantidum, quam pecunia equalere dicit author inferius in q. seq. artic. 2. ad 4. est ergo licitū vendere rem plus, q̄ valet.

Ad hoc dicit, q̄ in huiusmodi cōtractibus non vendit res plus, quā valet pp̄ duo. Primo, quia cōmuniter res, que sic venduntur, valent plus nō absolute, sed venditori: quia ideo vult illud pactum, quia incommodum ex venditione incurrit. Respondeo ergo obligatione emētis ad reuendendum, & locandū, quantū valoris rei respectu huius. Et sic quia res valet mille, & quanti est incommoditas mea: ideo emittitur pro mille, & obligatione ad vendendum, & locandū. Secundo, quia cum ex iure positio fit rerum diuisio, & proprietates, consuetudo, quæ iuris vim habet, efficit, vt pro nihilo habeatur hæc pacta in huiusmodi cōtractibus, & hoc ad obuiandum fraudibus vsurarum. Si enim ager valens mille, venditur octingentis cū illis pactis in fraudem vsurarum, multum magis, quam venditio putaretur.

In calcē corporis eiusdem articuli nota illa verba: Ille qui ex re alterius accepta multum iuuatur, &c. Ex his namque apparet, q̄ nūmularij habentes in depositum aliorū pecunias, quibus utendo in exercitio suo licito multum iuuant, quamuis nō teneant ex debito

Loco citato in argum.

si sit notabile damnum. Quod ideo dico, quia iustum pretium rerum non est punctualiter determinatum, sed magis in quadam estimatione consistit: ita quod modica additio, vel minutio non videtur tollere equalitatem iustitiæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut August. ibidem * dicit. Minus ille, vel seipsum inueniendo, vel alios experiendo, vili uelle emere, & care tenere, omnibus id credidit esse commune: sed quoniam reuera vitium est, potest quisque adipisci huiusmodi iustitiam, qua huic resistat, & vincat. Et ponit exemplum de quodam, qui modicum pretium de quodam libro propter ignorantiam postulanti, iustum pretium dedit. Vnde patet, q̄ illud commune desiderium non est natura, sed vitij: & ideo commune est multis, qui per latam viam vitiorum incedunt.

Ad tertium dicendum, quod in iustitia commutativa consideratur principaliter equalitas rei: sed in amicitia vtilis, consideratur equalitas vtilitatis. Et ideo recompensatio fieri debet secundum vtilitatem perceptam: in emptione verò secundum equalitatem rei.

ARTICVLVS II.

Utrum venditio reddatur illicita propter defectum rei vendite.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod venditio non reddatur iniusta, & illicita propter defectum rei vendite. Minus enim cetera sunt pensanda in re, quā rei species substantialis: sed propter defectū speciei substantialis non videtur reddi venditio rei illicita, puta si aliquis argentum, vel aurum alchimicum pro uero, quod est utile ad omnes humanos usus, ad quos necessarium est argentum, & aurum, puta ad uasa, & ad alia huiusmodi; ergo multo minus erit illicita uenditio, si sit defectus in aliis.

¶ 2 Præterea. Defectus ex parte rei, qui est secundum quantitatem, maxime videtur iustitiæ contrariari, quæ in equalitate consistit: quantitas autem per mensuram cognoscitur. Mensura au-

iustitiæ: ex debito tñ honestatis gratiosè donare dicitur deus depositum iuuatur ex vero deposito, ipsi laudabiliter recipere dicitur, & dñi depositorum licite possunt recipere dicitur, vtraque pars, ne corrupta sit intentio, vt quædam dicitur

tem rerum, quæ in usum hominum veniunt, non sunt determinatæ, sed alicubi maiores, alicubi minores, ut patet per Philosophum in quinto Ethicorum: * ergo non potest vitari defectus ex parte rei vendite: & ita videtur, quod ex hoc uenditio non reddatur illicita.

¶ 3 Præterea. Ad defectum rei uendite pertinet, si ei conueniens qualitas deest: sed ad qualitatem rei cognoscendam requiritur magna scientia, que plerique venditoribus deest: ergo non redditur uenditio rei illicita propter defectum.

Sed contra est, quod Ambrosius * dicit in lib. de Offic. Regula iustitiæ manifesta est, quod a vero non declinare vrum decet bonum, nec damno iniusto afficere quenquam, nec aliquid dolo annexere rei suæ.

Respondeo. Dicendum, quod circa rem, que uenditur, triplex defectus considerari potest. Vnus quidem secundum speciem rei: & hunc quidem defectum, si uenditor cognoscat in rem, quæ uendit, fraudè committit in uenditione, unde uenditio illicita redditur. Et hoc est, quod dicitur contra quosdam Isai. Argentum tuum uerum est in scoriā, unū tuū mistū est aqua. Quod enim permissum est, patitur defectū quantitatis et speciem. Alius autem defectus est secundum quantitatem, quæ per mensuram cognoscitur: & ideo si quis scienter utatur deficienti mensura in uendendo, fraudem committit, & est illicita uenditio. Vnde dicitur Deut. 25. Nō habebis in faculo diuersā pondera, & maius, & minus: nec erit in domo tua modus maior, & minor: & postea subditur. Abominatur enim Dñs eum, qui facit hæc, & aduersatur omnem iniustitiam. Tertius defectus est ex parte qualitatis, puta si aliqd animal in firmum uendat quasi lanam: quod si quis scienter fecerit, fraudem committit in uenditione, unde est illicita uenditio. Et in omnibus talibus non solum aliquis peccat, iniustam uenditionem faciendo, sed etiam ad restitutionem tenetur. Si uero cognoscatur in re uendita fuerit, uenditor quidem nō peccat, quia facit iniustam materialiter: nec eius